

Hans en Sylvestre bereiden hun gesprekken voor door het thema in gespreksvorm volledig uit te schrijven. De opname gebeurt in één keer en blijft volledig spontaan waardoor de voorbereidende tekst soms afwijkt van wat er in de video gezegd wordt. Om niets te missen over deze interessante thema's hebben we besloten om de voorbereidingen ook toegankelijk te maken.

Gesprek over de Dood

Dag Hans !

Dag Sylvestre !

Hans, de vorige keer hebben we gesproken over de mens, met name over de drie bestanddelen van de mens : het lichaam, dat van de aarde komt ; de geest, die van de sterren komt ; en de ziel, die van de hemel of van God komt. We hebben het gehad over het feit dat er eigenlijk twee mensen bestaan: de vleeselijke mens en de spirituele mens die niet kan bestaan zonder de vleeselijke mens. We willen het deze keer hebben over een fenomeen waarmee elke mens vroeg of laat geconfronteerd wordt : de dood. Hans, volgens de traditie, wat is de dood ? Wat gebeurt er bij de dood ? Wat gebeurt er ná de dood ?

Wel, dat zijn nogal wat vragen ! Laten we beginnen bij het begin : wat is de dood ? De filosofen geven van de dood een eenvoudige en duidelijke definitie : de dood is de scheiding van het lichaam en de geest ; lichaam en geest gaan uit elkaar.

En wat gebeurt er dan met die twee bestanddelen ? Nu, wat het lichaam betreft, lijkt me dat nogal duidelijk : het ontbindt zich beetje bij beetje en vervalt tot stof ; het keert terug tot de aarde. Juist ? Inderdaad. De rol van de geest, “psyché” in het Grieks en *anima* in het Latijn, is het lichaam te « animeren », dat wil zeggen in leven te houden, te doen ademen ; “psyché” en *anima* betekenen ook « adem ». Is de geest eenmaal van het lichaam gescheiden, dan is het lichaam niet meer « geanimeerd » : het ademt niet meer, het sterft en valt uiteen.

OK, dat is iets wat iedereen vrij gemakkelijk kan vaststellen. Maar wat gebeurt er met het geestelijke bestanddeel na de dood, na die scheiding van lichaam en geest?

Wel, dat is een tegenwoordig minder bekend fenomeen ; of een fenomeen dat men vandaag vaak uit het oog verliest : de geest wordt op zijn beurt bedreigd door de dood...

Wacht even ! Er is dus een *eerste* dood : de scheiding van lichaam en geest ; en nu is er een *tweede* dood ?!

Ja, de traditionele formule, die men al terugvindt in het oude Egypte en bijvoorbeeld ook bij Johannes, in de *Openbaring*, is inderdaad « de tweede dood ».

En bestaat die tweede dood ook uit een scheiding ?

Die tweede dood bestaat ook uit een scheiding : de scheiding van geest en ziel ; de ziel laat de geest achter en keert terug naar God.

En sterft de geest dan ?

Ja, de geest sterft, maar in tegenstelling tot de lichamelijke dood en de ontbinding van het lichaam, die over het algemeen weinig tijd in beslag nemen, duurt de dood van de geest héél lang, zó lang dat de geest de indruk heeft dat er nooit een einde aan komt ; het is een oneindig lang en pijnlijk wegsterven, *perpetueel* om een term van Dorn, een leerling van Paracelsus, te gebruiken.

Hé ! Maar dat is geen pretje, als ik het zo hoor...

De filosofen hebben ook nooit beweerd dat het een pretje was. Wat de geest van de mens ná de dood eveneens doet lijden, is dat de geest, verstoken van het lichaam, geen zintuigen meer heeft, geen handen meer, geen mond meer om te spreken. Hij kan alleen nog dromen, maar die droom zou best

alles van een nachtmerrie kunnen hebben... Alle godsdiensten wijzen op dit fenomeen van de dood en op wat er dreigt te gebeuren met de mens. Deze bestaat uit drie bestanddelen waarvan de samenhang *tijdelijk* is, een samenhang die juist *definitief* zou moeten worden.

Ah ! Hier gaat blijkbaar een deurtje open... De mens zou er alles aan moeten doen om de bestanddelen bij elkaar te houden ?

Ja, en daarvoor moet hij zoeken... te sterven !

Eh... Nu ben ik eerlijk gezegd de kluts een beetje kwijt...

En toch is het doel van de filosofie, zoals Plato het zei, te sterven, naar de dood op zoek te gaan, of zoals men het in de Middeleeuwen verwoordde : *memento mori*, dat overigens niet betekent : « Denk eraan dat je eens gaat sterven ! », maar : « Gedenk te sterven ! »

Maar waarom op zoek gaan naar iets dat vroeg of laat sowieso gaat gebeuren ?! Bedoel je dat de mens er bij gebaat is zelfmoord te plegen ?

Zeker niet ! Godsdienst en filosofie wijzen zelfmoord uitdrukkelijk af, als iets dat de zaak alleen maar erger maakt. Om een vergelijking te maken : stel dat je auto een platte band heeft, en dat je het zo onuitstaanbaar vindt dat je je hele auto naar de schroothoop rijdt waar ze hem definitief uit elkaar halen of platstampen. Je hebt het dan van kwaad naar erger gemaakt. Dat staat ook iemand te wachten die, bijvoorbeeld uit wanhoop over een ongelukkige situatie, zelf een einde aan zijn leven maakt.

OK, maar wat houdt dan « zoeken te sterven » volgens de filosofen in ?

Dat vind je onder meer bij Plato verwoord, door Socrates om preciezer te zijn. De filosofen maken een duidelijk onderscheid tussen de *ordinaire* dood, die leidt tot het helemaal uiteenvallen en verdwijnen van het individu, en de *filosofische* of *wijsgerige* dood, die leidt tot precies het tegenovergestelde : het definitief bij elkaar voegen en houden van het lichaam, de geest en de ziel ; deze definitieve vereniging of verbinding maakt de mens *onsterfelijk*.

Dus om onsterfelijk te worden, moet de mens eerst sterven ?

Ja, want de drie bestanddelen van de mens zijn slecht met elkaar verbonden, en moeten dus ontbonden worden om beter verbonden te worden. Bij de ordinaire dood, zeggen de filosofen, laat het lichaam de geest in de steek ; bij de filosofische dood, laat de geest het lichaam in de steek... echter om er weer naar terug te keren en het definitief levend te maken.

Dat klinkt allemaal een beetje ingewikkeld, nee ?

Eigenlijk niet, maar het gaat wel om een fenomeen waarover men natuurlijk echt met kennis van zaken kan spreken als men het « in levende lijve » heeft meegemaakt. Ziehier hoe *De Hervonden Boodschap* (XXIII, 77 en 77') het in een paar woorden formuleert : « De heilige verbindt de ziel en de geest in God en hij overstijgt de tweede dood. De wijze verbindt de ziel, de geest en het lichaam in God en hij overstijgt de eerste en de tweede dood.» En de Mechelse filosoof Dorn, van de XVIe eeuw, zegt het volgende : « Die eerste vereniging [van de ziel en van de geest] maakt iemand nog niet tot wijze, maar enkel een mentale leerling van de wijsheid. De tweede vereniging van de *mens* [bij Dorn verwijst dit Latijnse woord naar de vereniging van ziel en geest] met het lichaam, daarentegen, levert een wijze op. »